

KS. MARIAN SALAMON
WSD Elk

ĘLCKA KAPITUŁA KATEDRALNA W PIERWSZYM DZIESIĘCIOLECIU

Powyższe zagadnienie zostanie tu przedstawione w trzech punktach:

1. Ogólne informacje o kapitułach - podstawy prawne i początki kapituł w diecezji.
2. Sprawy organizacyjne Ełckiej Kapituły Katedralnej.
3. Ważniejsze wydarzenia z życia Kapituły w pierwszym dziesięcioleciu.

I. Ogólne informacje o kapitułach

„Kapituła jest to kolegium kapłanów, którego zadaniem jest sprawowanie bardziej uroczystych czynności liturgicznych w kościele katedralnym lub kolegiackim” (kan. 503 Kodeksu Prawa Kanonicznego). Księżom należącym do kapituły przysługuje tytuł kanonika.

Utworzenie kapituły katedralnej, dokonanie w niej zmian czy zniesienie jej, zarezerwowane jest Stolicy Apostolskiej. Oprócz uroczystego sprawowania liturgii kapituła katedralna wypełnia też zadania zlecone jej przez prawo kościelne lub przez biskupa diecezjalnego.

Kapitułę kolegiacką powołuje do życia biskup kierujący diecezją. Zazwyczaj utworzona jest ona przy szanownej i czcigodnej świątyni, np. kolegiacie lub konkatedrze.

Każda kapituła, tak katedralna, jak i kolegiacka, posiada własne statuty zatwierdzone przez biskupa diecezjalnego. Stanowią one zbiór przepisów prawnych, którymi kierują się księża należący do danej kapituły. Statuty określają strukturę kapituły, liczbę jej członków oraz zadania i czynności, jakie wypełniają w każdej kapitule wyłonieni z jej grona księża kanonicy.

Na czele kapituły stoi jej przewodniczący zwany kanonikiem prepozytem. Do zarządu kapituły należą też: kanonik dziekan odpowiedzialny za organizację uroczystego kultu Bożego w katedrze czy

kolegiacie, kanonik scholastyk - zaangażowany w rozwój nauk filozoficznych i teologicznych w kapitule i w diecezji. Inne urzędy to: kanonik ceremoniarz, kanonik kantor, kanonik kustosz zarządzający dobrami materialnymi kapituły oraz kanonik sekretarz czuwający nad sprawami korespondencji i dokumentacją kapitulną. Istnieje też urząd kanonika penitencjarza, który zgodnie z ustawodawstwem kościelnym uwalnia w zakresie zewnętrznym od pewnych kar wiążących katolika mocą samego prawa. Statuty kapituły określają również dochody własne: stałe i pobierane z racji wykonywanych zadań.

Godność kanonika (członka kapituły) powinien nadawać biskup diecezjalny tylko kapłanom odznaczającym się nauką i prawością życia, którzy chwalebnie wypełniają posługę (kan. 509 §2 KPK).

Grono kanoników kapituły katedralnej i kolegiackiej tworzą księża kanonicy gremialni (zwani też rzeczywistymi) i kanonicy honorowi. Liczbę jednych i drugich określają statuty danej kapituły. Księża kanonicy w gronie kapłanów wyróżniają się podczas uroczystości kościelnych specjalnym strojem. Jest to sutanna z fioletowymi guzikami i takimiż obszywkami. Nadto zakładają pas kanonicki koloru fioletowego i noszą na komży mucet fioletowy lub czarny z podbiciem fioletowym (krój krótszej peleryny) oraz tzw. dystynktorium (emblem w kształcie krzyża pectoralnego) umieszczony na piersiach na ozdobnym łańcuchu. Do kompletu należy przykrycie głowy - biret z fioletowym pomponem. Jest to w całości tzw. strój chórowy.

Stałe miejsce księdza kanonika w prezbiterium katedry czy kolegiaty to tzw. stalla; jedno z ozdobnych krzeseł w stallach usytuowanych przy ścianach po obu stronach w prezbiterium. Uroczysty obrzęd liturgiczny włączenia nowego księdza kanonika do grona kapituły nazywa się instalacją - zajęcie swego miejsca w stallach.

W Diecezji Ełckiej istnieje niemal od początku Ełcka Kapituła Katedralna mająca za patrona św. Wojciecha, bpa i męcz., a funkcjonuje przy kościele katedralnym, będącym matką wszystkich kościołów w diecezji. Została ona powołana do życia przez Stolicę Apostolską, na prośbę Biskupa Ełckiego, dnia 21 sierpnia 1992 r. (dekret Kongregacji dla Duchowieństwa). Kapitułę Katedralną w Ełku tworzy grono 12 księży kanoników gremialnych i 12 kanoników honorowych. Księża kanonicy katedralni wyróżniają się spośród innych kapituł w diecezji mucetem koloru fioletowego.

Drugą kapitułą w tej diecezji jest Kapituła Kolegiacka Sambijska w Gołdapi. Powołana została do życia dnia 29 czerwca 1989 r. jeszcze w strukturach Diecezji Warmińskiej dekretem J. E. Ks. Bpa Edmunda Piszczka. Było to nawiązanie do tradycji: niewielkie północno-wschodnie tereny diecezji należały kiedyś do dawnej Diecezji Sambijskiej. Mucet tych księży kanoników jest czarny ale ma fioletowe podbicie i fioletowe wypustki.

Po reorganizacji struktur kościelnych w Polsce, zgodnie z dekretem Nuncjatury Apostolskiej w Polsce z dn. 25 marca 1992 r., dotychczasowa Kapituła Kolegiacka w Gołdapi stała się Sambijską Kapitułą Konkatedralną w Gołdapi - dla Diecezji Ełckiej. Zgodnie ze statutem tę kapitułę tworzy 12 księży kanoników gremialnych i 12 kanoników honorowych.

Diecezja Ełcka cieszy się również Kapitułą Kolegiacką Sejneńską. Powołana została ona do istnienia 26 marca 1926 r., czyli wkrótce po powstaniu Diecezji Łomżyńskiej. W roku 1985 w kapitule tej było 4 prałatów, 9 kanoników gremialnych i 13 kanoników honorowych. Przed utworzeniem Diecezji Ełckiej Kapitułę Sejneńską stanowiło 8 księży kanoników gremialnych i 39 kanoników honorowych. Po 25 marca 1992 roku część księży kanoników tej kapituły pozostała w Diecezji Łomżyńskiej, inni weszli w skład duchowieństwa nowej Diecezji Ełckiej. Dnia 1 listopada 2000 roku J. E. Ks. Bp Wojciech Ziemba, Biskup Ełcki, wydał dekret na mocy którego dokonał zmiany nazwy Kapituły Kolegiackiej Sejneńskiej na Kapitułę Kolegiacką Sejneńsko-Wigierską dla utrwalenia faktu pobytu Ojca św. Jana Pawła II nad Wigrami. Ksiądz Biskup poszerzył też grono kanoników gremialnych tej kapituły do 24 kapłanów; liczba kanoników honorowych pozostaje bez zmian (brak cyfry).

Dnia 9 listopada 2000 r. J. E. Ks. Bp Wojciech Ziemba, jeszcze jako Biskup Ełcki, mianował nowych kanoników: w Kapitulie Katedralnej Ełckiej - dwóch, w Sambijskiej Kapitulie Konkatedralnej pięciu kapłanów, zaś w poszerzonej Kapitulie Kolegiackiej Sejneńsko-Wigierskiej -14 kanoników.

Dotychczasowy Biskup Ełcki J. E. Wojciech Ziemba i nowy Biskup Diecezjalny J. E. Edward Samsel niejednokrotnie podkreślali, że zasadniczym celem wszystkich trzech kapituł w Diecezji Ełckiej jest troska o chwałę Bożą - uroczysta modlitwa liturgiczna księży kanoników. Ostatnio zauważa się, że pożądane jest by wszystkie kapituły zaangażowały się bardziej w promowanie nauki przez włączenie się w dofinansowanie publikacji książkowych wydawanych w ramach Instytutu Teologicznego Diecezji Ełckiej.

Można odnotować też fakt publiczny: otóż księża kanonicy wszystkich trzech kapituł ufundowali dotychczasowemu Biskupowi Ełckiemu, J. E. Ks. Arcybiskupowi Wojciechowi Ziembie, nowemu Metropolicie Białostockiemu, w dowód więzi i wdzięczności nowy cenny pastorał, który przekazano w darze ołtarza w dniu 7 grudnia 2000 r. podczas Jego pożegnania z Diecezją Ełcką. Również nowemu Biskupowi Ełckiemu, J. E. Ks. Bpowi Edwardowi Samselowi, gremium trzech kapituł ufundowało nowy pastorał, który przekazano podczas Jego uroczystego ingresu do Katedry Ełckiej w dniu 16 grudnia 2000 r. jest to symbol więzi wszystkich księży kanoników ze swoim Biskupem Diecezjalnym.

II. Sprawy organizacyjne w Kapitulce

W strukturach nowej Diecezji Ełckiej znalazły się dwie kapituły: Konkatedralna Sambijska w Gołdapi (z terenu warmińskiego) i Kapituła Kolegiacka w Sejnach (z części łomżyńskiej). Zrodziła się potrzeba utworzenia Kapituły Katedralnej w stolicy diecezji w Ełku. Mając to na względzie Biskup Ełcki, J. E. Ks. Bp Wojciech Ziemba, zwrócił się dnia 27 maja 1992 r. do Stolicy Apostolskiej (Sacra Congregatio pro Clericis), za pośrednictwem Nuncjatury Apostolskiej w Polsce, z prośbą o erygowanie - stosownie do przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego Kapituły Katedralnej w Ełku. W motywacji podano: „Jest rzeczą słuszną, aby Biskup nowego Kościoła lokalnego został otoczony pomocą w sprawowaniu swojej pasterskiej posługi, zaś katedra ozdobiona większym splendorem sprawowanego w niej kultu Bożego” Dekret nadszedł też przez pośrednictwo Nuncjatury Apostolskiej w Warszawie. Decyzja Watykańska erygująca Ełcką Kapitułę Katedralną ma datę 21 sierpnia 1992 r. Wypełniając postanowienia Stolicy Apostolskiej Biskup Ełcki dnia 16 października 1992 r. wydał dekret powołujący pierwsze kolegium Kanoników nowej Kapituły. Do grona Kanoników Gremialnych zostali wtedy włączeni: J. E. Ks. Bp Edward Samsel Wikariusz Generalny, Ks. dr Włodzimierz Wielgat, Ks. mgr Przemysław Rogowski, Ks. Antoni Kochański, Ks. prof. dr hab. Edmund Przekop, Ks. Stanisław Kwarciński, Ks. mgr Stanisław Wysocki, Ks. Henryk Cimochoowski, Ks. mgr lic. Zygmunt Kopiczko, Ks. dr Zdzisław Mazur i Ks. mgr Mieczysław Brzóska. W dekrete jest też wykaz kanoników honorowych. Są to: Ks. Aleksander Walczyk, Ks. Stanisław Bielawski, Ks. Mieczysław Śmiałek, Ks. mgr Antoni Bednarski, Ks. Wiesław Domitrz, Ks. Henryk Frączkowski, Ks. Bogusław Józef Kossakowski, Ks. Alfons Karpiesiuk, Ks. mgr Zdzisław Lachowicz, Ks. mgr Jerzy Zawadzki i Ks. Marian Szewczyk. Promulgacja dekretu miała miejsce dnia 19 grudnia 1992 r. W tym dniu do grona kanoników gremialnych został dołączony dwunasty kanonik: ks. mgr lic. Marian Salamon.

Na dzień 30 grudnia 1992 r. ustalono pierwsze zebranie kanoników gremialnych celem dokonania wyborów na urzędy w kapitule. Prepozytem został J. E. Ks. Bp Edward Samsel, dziekanem Ks. prof. dr hab. Edmund Przekop, scholastykiem Ks. dr Włodzimierz Wielgat, penitencjarzem Ks. mgr Stanisław Wysocki, kustoszem Ks. Henryk Cimochoowski, kantorem Ks. mgr lic. Zygmunt Kopiczko, sekretarzem Ks. mgr lic. Marian Salamon. O wynikach wyborów na urzędy kapitulne Księża Kanonicy zostali później poinformowani listownie.

Rok 1993. W marcu rozpoczęto prace nad redakcją własnych Statutów Kapituły. Zaangażował się w to skutecznie Ks. dziekan Edmund Przekop - profesor kanonista.

W doroczną uroczystość św. Wojciecha, Patrona Diecezji Ełckiej i Patrona Kapituły, dnia 23 kwietnia 1994 r. J. E. Ks. Bp Wojciech Ziemba, Biskup Ełcki, zatwierdził Statuty Kapituły na 7 lat.

Dnia 23 kwietnia 1997 r. do grona Kapituły włączony został Ks. Edward Sadkowski.

W roku 1998 nie podejmowano znaczących spraw organizacyjnych. Rok był spokojny. Prepozyt Kapituły w imieniu całego gremium kanoników przesłał Ojcu Świętemu telegram z najlepszymi życzeniami z okazji 20. rocznicy pontyfikatu Jana Pawła II.

W siódmą rocznicę utworzenia diecezji, dnia 25 marca 1999 r., nominację na kanonika honorowego Ełckiej Kapituły Katedralnej otrzymał Ks. Maciej Maciejewski. Członkowie Kapituły czynnie uczestniczyli w strukturach Pierwszego Synodu Diecezji Ełckiej i dnia 22 kwietnia uczestniczyli w Sesji Statutowej tego Synodu. Jesienią dnia 4 listopada 1999 r. dokonano wyborów nowych władz kapituły. Dziekanem został Ks. dr Włodzimierz Wielgat, a Kanonikiem Scholastykiem Ks. dr Zdzisław Mazur. Dekrety wystawiono z datą 5 listopada.

Dnia 8 listopada 2000 r. Ks. Maciej Maciejewski został podniesiony do godności Kanonika gremialnego, tego dnia do gremium Kapituły włączono Ks. dra Wojciecha Kalinowskiego, jako kanonika honorowego. Następnego dnia Biskup Ełcki ogłosił te nominacje i ustanowił nowych kanoników dla Sambijskiej Kapituły Konkatedralnej i przeorganizowanej Kapituły Sejneńsko-Wigierskiej.

W roku 2001 w strukturze kapituły nastąpiły kolejne zmiany: dnia 12 kwietnia Ks. Tadeusz Herman został podniesiony do godności kanonika gremialnego, Ks. dr Włodzimierz Wielgat otrzymał nominację na urząd Prepozyta Kapituły, pełnienie obowiązków Dziekana w Kapitulce powierzono Ks. drowi Zdzisławowi Mazurowi. Dnia 21 kwietnia 2001 r. do grona kanoników honorowych włączono Ks. Prałata Jerzego Szymerowskiego, misjonarza w Gruzji.

Na początku 2002 roku przewidziano wybory na urzędy Kapituły.

W tematyce spraw organizacyjnych należy wskazać, że Ełcka Kapituła Katedralna posiada osobowość prawną, posługuje się własną pieczęcią, osobną pieczęć okrągłą ma Prepozyt.

III. Ważniejsze wydarzenia w pierwszym dziesięcioleciu

Dnia 29 marca 1993 roku delegacja Księży Kanoników udała się z pielgrzymką do Gniezna do grobu św. Wojciecha, Patrona Kapituły Ełckiej, po Relikwie tego Świętego, które mają być przechowywane w Katedrze Ełckiej. Dnia 19 czerwca reprezentacja Kapituły uczestniczyła w uro-

czystościach w Olsztynie organizowanych z okazji 750-lecia Diecezji Warmińskiej.

W roku 1994 obchodzono 70. rocznicę święceń kapłańskich J. Em. Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego. W uroczystościach w Zuzeli wzięła udział delegacja Kapituły Ełckiej.

Do wydarzeń 1995 roku należy zaliczyć peregrynację w poszczególnych dekanatach diecezji Relikwii św. Wojciecha. Tego roku Księża Kanonicy ufundowali jeden witraż do kościoła katedralnego w Ełku. Dnia 17 września Kapituła Katedralna uczestniczyła w podniosłej uroczystości ukoronowania łaskami słynącego obrazu Matki Boskiej w Sudzienicznej.

Rok 1996. Dnia 22 lutego zmarł Ks. Kan. Stanisław Bielawski, proboszcz i dziekan w Mikołajkach. W następnym miesiącu, 25 marca członkowie Ełckiej Kapituły Katedralnej uczestniczyli w przyjęciu w diecezji figury Matki Boskiej Fatimskiej pielgrzymującej po Polsce. Z okazji imienin Biskupa Ełckiego Wojciecha Ziemy Księża Kanonicy ufundowali zastawę stołową do domu biskupiego. W tym roku, 15 maja zmarł Ks. Kan. Aleksander Walczyk.

Rok 1997 był w diecezji czasem peregrynacji relikwii św. Wojciecha, nad tym czuwali z ramienia Kapituły Księża Kanonicy.

Dnia 16 sierpnia 1998 r. zmarł Ks. Kan. mgr Zdzisław Lachowicz, były wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Ełku i też ostatnio proboszcz parafii w Gąskach. Natomiast dnia 16 października Księża Kanonicy włączyli się w świętowanie 20. rocznicy pontyfikatu Jana Pawła II.

Bogaty w wydarzenia był rok 1999. Podczas kwietniowej Sesji Kapituły podjęto zamiar wsparcia Caritas Diecezji Ełckiej przez złożenie znaczniejszych funduszy ze strony Księża Kanoników na rzecz osób niepełnosprawnych. W maju Kapituła Ełcka ufundowała zastawę stołową na stół papieski dla godnego przyjęcia w Ełku Ojca Świętego. W czerwcu historycznym wydarzeniem była pielgrzymka Ojca Świętego do Ełku (8 czerwca) i do innych miejsc Diecezji Ełckiej, w przygotowaniu tej uroczystości i jej przebiegu byli czynnie zaangażowani członkowie Kapituły. Podczas Mszy św. celebrowanej przez Papieża Jana Pawła II Ks. Kan. prof. Edmund Przekop, Dziekan Kapituły, jako Sekretarz Generalny Pierwszego Synodu Diecezji Ełckiej, w procesji z darami wręczył Ojcu Świętemu księgę uchwał synodalnych. Do smutnych wydarzeń tego roku był zgon Ks. Kan. prof. Edmunda Przekopa - 18 października.

Dnia 8 czerwca 2000 r. w uroczystościach pierwszej rocznicy pielgrzymki Papieża brali udział Kanonicy Katedralni. Z kolei 8 września delegacja Kapituły uczestniczyła w liturgii koronacji obrazu Matki Boskiej w Wąsewie (sanktuarium w Diecezji Łomżyńskiej). Przedstawiciele Kapituły dnia 20 września wzięli udział w Gnieźnie w uroczystej jubileuszowej

pielgrzymce Polskich Kapituł Katedralnych do grobu św. Wojciecha. Dnia 9 listopada Kapituła Katedralna przyjęła zaproszenie do uczestnictwa w sympozjum „Światło w ciemności” zorganizowanym w Ełku ku czci polskich męczenników II wojny światowej. Księża Kanonicy dnia 10 listopada w ramach promocji nauki wsparli finansowo wydanie rocznika „Ełckich Studiów Teologicznych” Wydarzeniem była 16 listopada prekonizacja J. E. ks. Bpa Edwarda Samsela na nowego Biskupa Ełckiego. W grudniu 2000 roku przedstawiciele wszystkich trzech kapituł wręczyli J. E. Ks. Bpowi Wojciechowi Ziembie, dotychczasowemu Biskupowi Ełkiemu, odchodzącemu do Metropolii Białostockiej, ufundowany przez gremium kanoników - pastorał; też taki prezent otrzymał J. E. Ks. Bp Edward Samsel.

Rok 2001. Dnia 24 marca Kapituła Ełcka uczestniczyła czynnie w uroczystej Sesji Posynodalnej, która miała miejsce w Katedrze Ełckiej. W marcu również Księża Kanonicy Kapituły Katedralnej udzielili pomocy finansowej w ufundowaniu stall kanonickich w prezbiterium katedry. Dnia 19 kwietnia delegacja Kapituły uczestniczyła w liturgii pogrzebu śp. Ks. Infułata dra Antoniego Boszko, kapłana łomżyńskiego, który był również profesorem w Wyższym Seminarium Duchownym w Ełku. Księża Kanonicy Gremialni dnia 21 kwietnia 2001 r. uczestniczyli w liturgicznym obrzędzie pobłogosławienia przez Biskupa Ełckiego nowych stall kanonickich wykonanych staraniem Ks. Kan. mgra Stanisława Wysockiego, proboszcza katedry. Następnie 4 sierpnia delegacja Kapituły Ełckiej wzięła udział w uroczystościach religijnych w Zuzeli z racji obchodzonego Roku Kardynała Wyszyńskiego. Zarząd Kapituły dnia 9 sierpnia 2001 r. wysłał kondolencje na ręce Prepozyta Kapituły Warmińskiej z racji śmierci Ks. Kan. prof. dra hab. Władysława Piwowarskiego (KUL). Uroczystości imieninowe J. E. Ks. Bpa Edwarda Samsela obchodzono w tym roku dnia 11 października. Z kolei 16 listopada członkowie Kapituły Katedralnej wzięli udział w świętowaniu pierwszej rocznicy prekonizacji nowego Biskupa Diecezjalnego.

Rok 2002. Dnia 24 stycznia Księża Kanonicy uczestniczyli w zorganizowanym nabożeństwie przy pomniku Papieża w Ełku w intencji o dar pokoju w świecie - w łączności z Janem Pawłem II. Dnia 6 kwietnia Kapituła Katedralna wzięła udział w Uroczystej posynodalnej Sesji Duszpasterskiej, która miała miejsce w katedrze. Natomiast na niedzielę 21 kwietnia 2002 r. przewidziano Sesję zwyczajną Ełckiej Kapituły Katedralnej, po której rozpoczęły się uroczystości ku czci św. Wojciecha; Nieszpory, procesja z relikwiami Patrona i Msza św. pod przewodnictwem J. E. Ks. Abpa Edmunda Piszca, Metropolity Warmińskiego.

Należy podkreślić, że każdego roku w ustalonym dniu, najbliższym uroczystości św. Wojciecha, Kapituła Ełcka gromadzi się na swojej zwyczajnej Sesji, a następnie bierze udział w uroczystych Nieszporach

odprawianych w Ełku w kościele p.w. Najśw. Serca Pana Jezusa włącza się w procesję z relikwiami św. Wojciecha, idącą ulicami miasta do kościoła katedralnego, tu zaś sprawowana jest uroczysta Msza św. pontyfikalna. Co roku też Księża Kanonicy gromadzą się na początku listopada (w czwartek) na swoją Sesję zwyczajną, a następnie pod przewodnictwem Biskupa Ełckiego koncelebrują Mszę św. za zmarłych Księży Biskupów Warmińskich i Łomżyńskich oraz za zmarłych Księży Kanoników Ełckiej Kapituły Katedralnej. Ta liturgia sprawowana jest z udziałem alumnów WSD w Ełku, a jeden z Księży Kanoników głosi okolicznościową homilię, potem jest wspólna kolacja. Godne uwagi jest zaangażowanie Księży Kanoników tej Kapituły w promocję nauki przez dofinansowanie wydawanych roczników „Ełckich Studiów Teologicznych”

Ełcka Kapituła Katedralna przez swoje struktury organizacyjne, przez uroczyste sprawowanie kultu Bożego, uczestnictwo w znaczących wydarzeniach w diecezji i w życiu Kościoła w Polsce, też przez troskę o wystrój kościoła katedralnego i wspaniałomyślnie świadczoną pomoc potrzebującym oraz promocję nauki wpisuje się znacząco w życie młodego Kościoła Ełckiego. Następne dziesięciolecia dopiszą nowe karty.